

Схід і Південь України: час, простір, соціум: У 2 т. – Т.2: Матеріали до бібліографії / Наук. ред. В.І.Попик; уклад.: Т.В.Добко (кер.), О.Я.Дуднік, А.М.Колесніченко, Л.С.Новосьолова, В.Ю.Радченко, В.А.Шкарина та ін. – К.: Ін-т історії України НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І.Вернадського, 2016. – 944 с. (серія «Студії з регіональної історії»)

У червні 2014 р. відбулася Всеукраїнська наукова конференція «Дослідження Сходу і Півдня України в історичній ретроспективі: підсумки і проблеми», яка обумовила появу як колективної монографії «Схід і Південь України: час, простір, соціум» (Київ, 2014 р.)

за загальною редакцією академіка В.А.Смолія, так й ідентичного за назвою бібліографічного покажчика, котрий замислювався як науково-допоміжна частина до цієї праці.

Важливість обраної тематики для сучасних історичних, політологічних, соціологічних, економічних, культурологічних та психологічних за своїм змістом досліджень ніколи не викликала сумніву, однак її актуалізація була зумовлена цілою низкою суспільно-політичних подій у Південній і Східній Україні 2013–2014 рр. Саме тому автори колективної монографії поставили собі за мету розкрити причини та історичне, соціокультурне й соціально-психологічне підґрунтя анексії Кримського півострова, воєнних дій на сході нашої країни, які так і не дістали офіційного визначення відповідно до норм міжнародного права. Не менш важливим було й окреслення ймовірних шляхів подолання наслідків ситуації, що склалася, формулювання ідей, конструювання цінностей, які дозволили б у майбутньому консолідувати українське суспільство, повернути під контроль України тимчасово втрачені території й урахувати в державній політиці особливості їх розвитку.

Реалізувати таке масштабне завдання без осмислення досвіду та наукового доробку кількох поколінь фахівців, які присвятили своє наукове життя дослідженню історії, соціальної структури, економіки, науково-освітнього потенціалу й культури східної та південної частин України – вельми складне завдання. Тому упорядники матеріалів до бібліографії, котрі працювали під науковим керівництвом членів-кореспондентів НАН України Г.В.Боряка та В.І.Попика, поставили перед собою завдання зібрати під однією обкладинкою монографії, нариси, брошури, матеріали конференцій, збірники праць, загальні та регіональні енциклопедії, різноманітні довідники, картографічні матеріали, видані в Україні та поза межами нашої держави від кінця XVII ст. до 2015 р. українською, російською й іншими мовами. Лише загальний перегляд зібраних матеріалів, не говорячи вже

про їх ґрунтовне опрацювання, переконливо доводить, який складний історичний шлях пройшли згадані регіони у своєму історичному, етнографічному, соціально-економічному та політичному розвитку, ставши в підсумку невід'ємною частиною України.

Зібрані упорядниками матеріали (визначені ними як такі, що не претендують на вичерпність) розподілено за одинадцятьма основними розділами, які відображають головні проблеми формування та розвитку регіонів, тобто їх історію впродовж XVII–XXI ст., географію й картографування території, перебіг етнографічної, господарської колонізації, демографічні процеси, міграції, економічний та соціальний розвиток, особливості формування соціальної структури, державотворчі процеси, поступ науки, культури, релігійного життя. Позитивно, що матеріали покажчика доповнено вступною статтею наукового редактора тому генерального директора Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського (НБУВ) В.І.Попика, історіографічним оглядом проблеми з окресленням викликів, які постали перед сучасними істориками, здійсненим у статті члена-кореспондента НАПН України, завідувача відділу української історіографії Інституту історії України НАНУ О.А.Удода, докладним практичним керівництвом із роботи з матеріалами покажчика, представленим упорядниками, а також додатком «Дослідники історії та культури Сходу і Півдня України», що виступає самостійною науково-довідковою складовою видання.

Ураховуючи той величезний обсяг опрацьованих та представлених до уваги фахівців матеріалів, упорядники свідомо відмовилися від включення до складу цього видання дисертацій, журнальних статей, підручників, персональних біобібліографічних індексів та інших видів друкованої продукції, яка тим чи іншим чином дотична до тематики покажчика, зазначивши, що це завдання може бути реалізовано, швидше за все, у створенні бази даних. Реалізація заявленого наміру дозволила б говорити про унікальний проект, задуманий як ґрунтовний бібліографічний супровід майбутніх наукових досліджень з історії та сьогодення Східної й Південної України.

Загалом над виданням працювали майже півсотні наукових співробітників різних спеціалізованих підрозділів НБУВ, зокрема Н.П.Бондар, О.А.Вакульчук, О.М.Василенко, Л.М.Гутник, О.Я.Дуднік, О.С.Залізнюк, Л.В.Івченко, А.М.Колесніченко, Н.І.Любовець, Л.С.Новосьолова, В.Ю.Радченко, В.А.Шкарина, Л.М.Яременко та інші на чолі з завідувачем довідково-бібліографічного відділу Т.В.Добко.

Матеріали до бібліографії пройшли ґрунтовне наукове рецензування, здійснене завідувачем відділу джерелознавства нової історії Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАНУ доктором історичних наук І.Б.Гиричем та доктором історичних наук, професором, заступником генерального директора НБУВ В.М.Горовим.

Як користувач представленої бібліографічної покажчика можу переконливо заявити, що чітко продумана структура видання, фахово підготовлений науково-довідковий апарат, маса додаткової супровідної інформації заслуговують на високу оцінку дослідників, причому як тих, хто безпосередньо

займається проблемами регіональної історії, так і фахівців іншої спеціалізації. Додатковою позитивною рисою видання стало його побутування в науковому просторі на різних носіях: традиційно у друкованому вигляді та більш сучасно, як pdf-файл, розміщений на веб-порталах Інституту історії України НАНУ та Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського (в «Науковій електронній бібліотеці»).

О.О.Ковалевська (Київ)